

We weten wat er misgaat.

Wat gaat Nederland nu anders doen?

Na zes delen van dit dossier weten we inmiddels veel.

→ We weten dat de prestaties voor lezen, rekenen en natuurwetenschappen al langere tijd onder druk staan.

→ We weten ook dat de overheid dat probleem niet pas sinds PISA 2025 kent.

Al in 2008 schreef het ministerie dat er sprake was van urgentie rond taal en rekenen.

Daarna kwamen referentieniveaus, het Leesoffensief, het Masterplan Basisvaardigheden, subsidies, nieuwe kerndoelen en intensiever toezicht.

Er werden honderden miljoenen euro's beschikbaar gesteld.

En toch haalt bij PISA 2025 bijna vier op de tien Nederlandse vijftienjarigen het basisniveau voor lezen niet.

Daarmee komt na zes delen een nog belangrijkere vraag op tafel:

Wat gaat Nederland nu anders doen?

Opnieuw staat taal bovenaan

Op 17 juni 2026 stuurde staatssecretaris Judith Tielen de Versterkingsagenda Taal en andere Basisvaardigheden naar de Tweede Kamer.¹ Daarin schrijft zij dat de aanpak moet worden aangescherpt. Vooral de taalprestaties staan volgens de staatssecretaris onder druk. De verdere doelstellingen, concrete plannen en het tijdpad worden nog uitgewerkt. Die uitwerking verwacht zij in het najaar van 2026.

Op Prinsjesdag maakte het kabinet opnieuw duidelijk dat lezen, schrijven en rekenen prioriteit krijgen.² Dat klinkt vertrouwd. Ook het Masterplan Basisvaardigheden uit 2022 moest immers zorgen voor betere prestaties bij taal en rekenen.

Daarom willen we in dit deel niet alleen weten **wat er wordt aangekondigd**.

We willen vooral weten:

Wat verandert er ten opzichte van de aanpak die er al was?

Van tijdelijke subsidie naar structureel geld

Een van de duidelijkste veranderingen zit in de financiering.

De afgelopen jaren konden scholen subsidie krijgen via de regeling *Verbetering basisvaardigheden*. Volgens OCW ontvingen tussen 2022 en 2025 ruim **7.800 scholen** zo'n subsidie. Vanaf 2027 ontvangen alle scholen structureel geld om aan de basisvaardigheden te werken.³ Het gaat volgens het kabinet om ruim **500 miljoen euro per jaar**, voor basisscholen, gespecialiseerd onderwijs en middelbare scholen. Dat komt neer op minimaal **206 euro per leerling**, bovenop de reguliere bekostiging.

Scholen hoeven daarvoor niet langer ieder jaar opnieuw subsidie aan te vragen.

Dat moet meer zekerheid geven en het mogelijk maken om plannen voor langere tijd te maken. Maar er verandert nog iets.

Het kabinet wil meer invloed op de vraag waar dat geld daadwerkelijk aan wordt besteed.

We weten nu vaak onvoldoende waaraan scholen hun geld uitgeven

In juni 2026 zei staatssecretaris Tielen:

"We weten nu vaak onvoldoende waaraan scholen hun geld uitgeven."⁴

Daarom wil het kabinet een nieuwe vorm van financiering invoeren: **gerichte bekostiging**. Die moet tussen de gewone lumpsum en tijdelijke subsidies in komen te staan.

Scholen krijgen het geld zonder dat zij daarvoor steeds een subsidieaanvraag hoeven te doen, maar moeten wel verantwoorden dat het geld aan het afgesproken doel is besteed.

Aan de gerichte bekostiging kunnen bijzondere verplichtingen worden verbonden, bijvoorbeeld over de besteding van het geld en de activiteiten die ermee worden

1

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?did=2026D30514&id=2026D30514&utm

2 <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2026/09/15/prinsjesdag-kabinet-investeert-in-talent-taal-en-media>

3 <https://www.ocwincijfers.nl/begroten-en-verantwoorden/begrotingsjaren/begrotingsjaar-2027/een-sterke-basis-en-hoge-kwaliteit/actueel-en-kwalitatief-goed-onderwijs-met-focus-op-de-basisvaardigheden>

4 <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2026/06/26/nieuwe-vorm-bekostiging-geeft-kabinet-meer-grip-op-besteding-onderwijsgeld>

uitgevoerd. Die verplichtingen kunnen voor maximaal vijf jaar gelden, met de mogelijkheid van een eenmalige verlenging.⁵ Dat is een belangrijk verschil met geld dat via de gewone lumpsum binnenkomt. Maar er is ook een belangrijke kanttekening.

Het gaat niet allemaal tegelijk in

Vanaf 2027 krijgen scholen het structurele geld voor basisvaardigheden via aanvullende bekostiging.

Vanaf 2028 wil het kabinet daarvoor het nieuwe instrument gerichte bekostiging gebruiken.

De wet die deze nieuwe vorm van bekostiging mogelijk moet maken, is nog niet van kracht. Het kabinet wil dat de gerichte bekostiging op 1 januari 2028 ingaat.

Dat onderscheid is belangrijk:

→ 2027: structureel geld via aanvullende bekostiging.

→ 2028: volgens de plannen via gerichte bekostiging.

Voor ons onderzoek is vooral belangrijk wat het kabinet hiermee probeert op te lossen: **meer zekerheid voor scholen én meer zicht op waar het geld terechtkomt.**

Niet iedereen is overtuigd van dit instrument. De Raad van State waarschuwde in oktober 2025 dat gerichte bekostiging het financieringsstelsel complexer kan maken en de bestedingsvrijheid van scholen verder kan inperken.⁶

Maar weten waar geld wordt uitgegeven is nog niet hetzelfde als weten of het werkt

Daar raakt deze nieuwe aanpak rechtstreeks aan deel 3 van ons dossier.

Daar zagen we dat er veel geld voor basisvaardigheden beschikbaar is gesteld en dat steeds meer scholen met dat geld werden bereikt. Maar: **bereik is nog geen resultaat.**

Nu wil het kabinet beter kunnen controleren of geld daadwerkelijk aan basisvaardigheden wordt besteed. Dat kan antwoord geven op de vraag:

Waar is het geld aan uitgegeven?

Maar daarmee hebben we nog geen antwoord op een andere vraag:

Zijn leerlingen daardoor beter gaan lezen en rekenen?

Dat zijn twee verschillende vormen van verantwoording. Een school kan geld volgens de regels aan taalonderwijs besteden zonder dat daarmee automatisch is aangetoond dat de

⁵ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2026-24660.html>

⁶ <https://www.raadvanstate.nl/adviezen/%40151465/w05-25-00133/>

leesvaardigheid van leerlingen verbetert. Juist daarom is niet alleen financiële verantwoording belangrijk. Ook de resultaten moeten zichtbaar worden.

Wanneer is de nieuwe aanpak geslaagd?

De overheid zegt zelf dat leerlingen de basisvaardigheden beter moeten gaan beheersen. In de begrotingsinformatie voor 2027 staat dat OCW streeft naar betere beheersing van de basisvaardigheden. In haar brief over de Versterkingsagenda van juni kondigt Tielen bovendien aan dat de aanpak wordt aangescherpt en dat taal meer nadruk krijgt. Een doel is er al wel. Het Masterplan streeft ernaar dat aan het einde van schooljaar 2027/2028 bij alle leerlingen de basis op orde is. Aan het einde van het basisonderwijs betekent dat minimaal niveau 1F voor taal en rekenen. Voor leerlingen die doorstromen naar vmbo-t, havo of vwo ligt de lat hoger.⁷ De vraag is hoe dat doel zich verhoudt tot de aangescherpte aanpak en met welke cijfers het wordt gecontroleerd. Daarmee ontstaat een simpele maar belangrijke vraag:

Wanneer vindt de overheid de nieuwe aanpak geslaagd?

- Niet hoeveel scholen geld hebben ontvangen.
 - Niet hoeveel programma's zijn gestart.
 - Niet hoeveel leraren een training hebben gevolgd.
- Maar:

**Hoeveel beter moeten leerlingen lezen en rekenen,
en wanneer moeten we dat kunnen zien?**

We kunnen niet simpelweg op de volgende PISA wachten

De volgende PISA vindt plaats in 2029. Als Nederland pas dan vaststelt of de prestaties verbeteren, zijn opnieuw jaren verstreken. Daarom is voor dit dossier een andere vraag minstens zo belangrijk:

Welke Nederlandse cijfers moeten ons vóór die tijd laten zien of de aanpak werkt?

Scholen beschikken over leerlingresultaten. De Inspectie onderzoekt de kwaliteit van het onderwijs. Er zijn referentieniveaus. Er lopen onderzoeken naar de basisvaardigheden. Sinds 2023 brengt OCW verschillende onderzoeksuitkomsten jaarlijks samen in de Monitor basisvaardigheden. De volgende monitor verschijnt eind 2026.

De onderdelen om resultaten te volgen zijn er dus. De vraag is hoe ze bij elkaar worden gebracht, en welke uitkomst uiteindelijk bepaalt of de aanpak werkt.

⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31293-670.html>

Want ook dat zagen we eerder

In deel 5 onderzochten we wat er gebeurt wanneer de Inspectie tekortkomingen constateert. Daar bleek dat landelijk steeds beter zichtbaar is **hoe vaak tekortkomingen worden gevonden**, maar dat uit openbare landelijke informatie veel moeilijker is op te maken hoeveel tekortkomingen rond taal en rekenen daarna daadwerkelijk zijn opgelost. Dat betekent niet dat de Inspectie individuele gevallen niet volgt. Het betekent wel dat een burger moeilijk kan controleren wat het toezicht landelijk uiteindelijk oplevert. Bij de nieuwe financiering moeten we daarom opnieuw goed onderscheiden wat wordt gemeten.

Geld volgens de regels besteden is niet hetzelfde als betere resultaten behalen.

Net zoals:

Een herstelopdracht geven niet hetzelfde is als aantonen dat een tekortkoming is opgelost.

Nieuwe kerndoelen moeten meer richting geven

Ondertussen verandert ook wat scholen leerlingen moeten leren. De wettelijke grondslagen van de kerndoelen zijn herzien, met expliciete focus op **lezen, schrijven en rekenen**.⁸ De komende jaren worden de vernieuwde kerndoelen ingevoerd. Nederlands en rekenen-wiskunde komen daarbij als eerste aan de beurt.⁹ Dat is een belangrijke verandering in het landelijke kader. Maar ook hier geldt hetzelfde: nieuwe kerndoelen kunnen duidelijker maken **wat leerlingen moeten leren**. Ze bewijzen nog niet **dat leerlingen het daarna ook beter beheersen**. Daarvoor zijn resultaten nodig.

Op 2 december praat de Tweede Kamer erover

Op 2 december 2026 houdt de Tweede Kamer een commissiedebat over **Onderwijskwaliteit, curriculum en basisvaardigheden**. De Versterkingsagenda staat daarbij op de agenda.¹⁰ Het debat stond eerder gepland voor september, maar werd naar december verplaatst vanwege de timing van een verwachte brief over de Versterkingsagenda. Voor ons dossier is dat een belangrijk moment. Niet omdat daar opnieuw moet worden vastgesteld dat er een probleem is. Dat weten we inmiddels. Interessanter zijn andere vragen:

Welke concrete resultaten moeten worden bereikt?

Wanneer moeten die zichtbaar zijn?

Met welke cijfers wordt dat gecontroleerd?

Wat gebeurt er als de resultaten opnieuw achterblijven?

⁸ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?dossier=36699&id=2025Z03496&>

⁹ <https://www.ocwincijfers.nl/begroten-en-verantwoorden/begrotingsjaren/begrotingsjaar-2027/een-sterke-basis-en-hoge-kwaliteit/actueel-en-kwalitatief-goed-onderwijs-met-focus-op-de-basisvaardigheden>

¹⁰ https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2026A04926

En:

Wie is daar dan op aanspreekbaar?

Na zeven delen

We begonnen dit dossier bij PISA 2025.

Maar inmiddels gaat het onderzoek over veel meer dan één internationaal onderzoek.

→ We zagen dat de waarschuwingen al jaren oud zijn.

→ Dat verschillende kabinetten maatregelen namen.

→ Dat honderden miljoenen euro's beschikbaar zijn gesteld.

→ Dat schoolbesturen wettelijk verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van hun scholen.

→ Dat de Inspectie tekortkomingen constateert en herstel kan eisen.

→ En dat andere Europese landen, ondanks hun eigen problemen, aanzienlijk meer vijftienjarigen boven het basisniveau weten te houden.

Nu wordt de aanpak opnieuw aangepast. Met nieuwe kerndoelen, structurelere financiering, meer aandacht voor verantwoording en opnieuw extra nadruk op taal en rekenen. Daarom wordt de volgende stap niet alleen het volgen van de plannen.

We moeten de resultaten volgen.

Want uiteindelijk gaat het niet om de vraag hoeveel beleid Nederland heeft gemaakt.

Ook niet om hoeveel geld er beschikbaar is gesteld. De vraag waarmee dit dossier begon, blijft dezelfde:

Worden onze kinderen er daadwerkelijk beter in lezen en rekenen door?

En misschien kunnen we die vraag inmiddels nog iets scherper stellen:

Hoe lang krijgt nieuw beleid de tijd voordat we kunnen vaststellen of het werkt?

COLOFON

- Titel: PISA-cijfers 2025 deel 7
- Auteur: Petra de Blok
- Vormgeving: Petra de Blok
- Afbeeldingen: AI
- Jaar van uitgave: 2026

© 2026 Petra de Blok ~ Onderwijsaffaire

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd zonder voorafgaande toestemming.